

Резолюція 2648 (2026)¹

Процедура відбору суддів до Європейського суду з прав людини

Парламентська асамблея

1. Європейська конвенція з прав людини (ETS № 5, далі – «Конвенція») закріплює цінності прав людини, що лежать в основі європейського мирного проєкту після Другої світової війни, як правові норми та зробила винятковий внесок у підтримання демократичної безпеки та покращення належного врядування на європейському континенті протягом понад сімдесяти п'яти років. У час, коли система Конвенції стикається з безпрецедентними викликами, як ніколи важливо зміцнювати авторитет Європейського суду з прав людини (далі – «Суд»), забезпечуючи, щоб усі його судді володіли найвищим рівнем компетентності, незалежності та неупередженості, а процедура їхнього відбору була справедливою, прозорою та ефективною.

2. Відбір суддів до Суду є багатоетапною процедурою з чітким розподілом ролей: відповідальність Високих Договірних Сторін, за сприяння Консультативної групи експертів з питань кандидатів на посаду судді Європейського суду з прав людини (далі – «Консультативна група»), полягає в номінуванні трьох кандидатів, кожен з яких повинен відповідати критеріям відповідності, встановленим у статті 21.1 Конвенції; а Парламентська асамблея, за сприяння свого Комітету з відбору суддів до Європейського суду з прав людини (далі – «Комітет з відбору суддів»), обирає одного з трьох кандидатів відповідно до виключної компетенції, наданої їй статтею 22 Конвенції. Як підкреслено в Копенгагенській декларації 2018 року, Комітет міністрів та Асамблея повинні «спільно працювати в дусі повної та відкритої співпраці в інтересах ефективності та авторитету системи Конвенції, щоб розглянути весь процес, за допомогою якого судді відбираються та обираються до Суду, з метою забезпечення справедливості, прозорості та ефективності цього процесу, а також обрання найбільш кваліфікованих і компетентних кандидатів».

3. Асамблея з честю виконує цю відповідальність, повністю усвідомлюючи, що її роль у процедурі надає Суду певний рівень демократичної легітимності та є унікальною особливістю, яка відрізняє його від усіх інших міжнародних судових органів, включно із Судом Європейського Союзу.

4. Чинна процедура відбору суддів була розроблена через низку резолюцій і рекомендацій Асамблеї, які ухвалювалися протягом понад тридцяти років. Останні зміни були внесені у 2018 році ([Резолюція 2248 \(2018\)](#) «Процедура відбору суддів до Європейського суду з прав людини») та у 2019 році ([Резолюція 2278 \(2019\)](#) «Зміна різних положень Регламенту Асамблеї»).

5. З часом Асамблея приділяла все більше уваги справедливості та прозорості національних процедур відбору, беручи до уваги Керівні принципи Комітету міністрів з відбору кандидатів на посаду судді Європейського суду з прав людини, ухвалені у 2012 році (CM(2012)40). Асамблея, зокрема, відхиляла списки кандидатів з процедурних підстав, коли Консультативну групу не було належним чином проконсультовано, коли національна процедура відбору була значною мірою домінована представниками уряду, коли процедура не була достатньо прозорою або коли не можна було припустити, що члени органу з відбору вільні від неналежного впливу. Асамблея бере до уваги рішення Комітету міністрів від 7 лютого 2024 року, яким Асамблеї пропонується при відхиленні списку з процедурних підстав розглядати можливість опублікування своїх висновків і обґрунтування. У цьому зв'язку Асамблея наголошує, що конкретні причини відхилень з процедурних підстав передаються

¹ Дебати Асамблеї 21 квітня 2026 року (13-е засідання) (див. [Док. 16361](#), доповідь Комітету з відбору суддів до Європейського суду з прав людини, доповідачка: пані Петра Байр. Текст ухвалено Асамблеєю 21 квітня 2026 року (13-е засідання).

Див. також [Рекомендація 2306 \(2026\)](#).

відповідному уряду та вказуються стисло і без прив'язки до конкретної країни в меморандумі, підготовленому Генеральним секретарем Асамблеї, який регулярно оновлюється. Це має дати змогу державам-учасникам зрозуміти, як Асамблея застосовує на практиці керівні принципи Комітету міністрів, з метою вдосконалення своїх процедур відбору.

6. Консультативна група також виявила низку викликів, недоліків і практик, які не відповідають необхідним стандартам щодо національних процедур відбору. До них належать недостатня публічність, невелика кількість осіб, які відгукуються на публічні оголошення про конкурс кандидатів, незбалансований або політизований склад органів з відбору, відсутність прозорості у прийнятті рішень або необґрунтоване виключення висококваліфікованих претендентів.

7. Асамблея, усвідомлюючи, що держави-учасниці мають певну свободу у організації національних процедур відбору, наголошує, що керівні принципи Комітету міністрів, а також її власні відповідні резолюції мають бути повністю впроваджені. Пояснювальна записка до керівних принципів та звіти про діяльність Консультативної групи надають приклади позитивних практик, які слід враховувати. Асамблея також виявила приклади належної практики в нещодавніх національних процедурах відбору, які могли б допомогти державам-учасникам зробити свої власні процедури справедливішими та прозорішими, з урахуванням їхніх правових, конституційних і політичних особливостей. До них належать такі вимоги:

- 7.1. для подання заяв встановлюється мінімальний строк у один місяць;
- 7.2. виконавча влада не домінує у складі національного органу з відбору, причому більшість його членів походить з-поза урядової структури, наприклад з органів судової влади, офісу омбудсмена, адвокатських об'єднань та академічних кіл;
- 7.3. іменний склад національного органу з відбору розкривається заздалегідь і оприлюднюється;
- 7.4. загальний склад національного органу з відбору та деталі процедури відбору визначаються у відповідному нормативно-правовому акті (законі або постанові уряду) і не залишаються на розсуд відповідного міністра;
- 7.5. вживаються заходи для забезпечення якомога більшого гендерного балансу у національних органах з відбору, як раніше рекомендувала Асамблея;
- 7.6. громадянське суспільство, представники юридичних професій та незалежні інституції мають право бути присутніми під час співбесід як спостерігачі;
- 7.7. національний орган з відбору звертається за порадою до колишніх суддів Суду від відповідної країни;
- 7.8. мовні здібності кандидатів перевіряються письмово та усно під час співбесід;
- 7.9. якщо остаточний суб'єкт прийняття рішення розглядає можливість відхилення від рекомендації національного органу з відбору, він повинен звернутися до цього органу за висновком щодо будь-яких претендентів, які не були включені до короткого списку;
- 7.10. відповідні документи Ради Європи щодо обрання суддів перекладаються національною мовою та надаються всім членам національного органу з відбору.

8. Щодо змістовних критеріїв до кандидатів відповідно до статті 21.1 Конвенції Асамблея підкреслює необхідність забезпечення авторитету Суду та довіри до якості й незалежності його суддів. Кандидати тому повинні мати відповідний професійний досвід та незалежність для здійснення такої високої судової функції в міжнародному суді. Практика Асамблеї показує, що відхилення списків зі змістовних підстав, оскільки не всі кандидати відповідають критеріям, є необхідними для збереження свободи вибору, наданої Асамблеї, яку вона повинна здійснювати в інтересах належного функціонування та авторитету Суду. Асамблея з занепокоєнням зазначає висновки Консультативної групи у її звіті про діяльність від 5 листопада 2025 року, в якому зазначено, що вона дійшла негативного висновку щодо відносно значної частки кандидатів (16 % з липня 2022 року по липень 2025 року) і що деякі уряди мають тенденцію висувати молодших і менш досвідчених кандидатів. Це свідчить про те, що все ще є простір для вдосконалення у залученні та поданні висококваліфікованих кандидатів, особливо тих, хто має значний судовий досвід у найвищих національних судах. У цьому контексті Асамблея підкреслює важливість вирішення ситуації суддів після закінчення їхнього мандату, зокрема шляхом офіційного визнання їхньої служби як судді в межах національних правових систем, а також сприяння їхній професійній реінтеграції та включенню до національних пенсійних схем. Такі заходи підвищили б привабливість посади та сприяли б впровадженню Конвенції на національному рівні.

9. Асамблея також наголошує на важливості того, щоб кандидати володіли знаннями про національну правову систему держави-члена, щодо якої вони будуть обрані. Оскільки їм часто доведеться

розглядати справи проти цієї держави та виносити рішення щодо того, як її національні органи влади та суди застосовують Конвенцію, важливо, щоб вони мали глибоке розуміння відповідної національної правової системи та були здатні інформувати інших суддів про відповідну судову інстанцію (палату або Велику палату). Компетенція та досвід у сфері прав людини, хоча вони й не впливають безпосередньо зі статті 21.1 Конвенції, також повинні враховуватися під час загальної оцінки кандидатів. Водночас Асамблея підкреслює значення різноманітності серед суддів Суду з точки зору конкретних юридичних знань та професійних профілів.

10. Щодо гендерного балансу, Асамблея висловлює прикрість з приводу того, що жінки недостатньо представлені в Суді, оскільки вони становлять менше 40 % від загальної кількості діючих суддів. У цьому контексті вона приймає до відома нещодавнє подання деякими державами списків, що складаються виключно з жінок, та ще раз наголошує, що суворо застосовує критерій «виняткових обставин» для обґрунтування винятків із правила, згідно з яким подані списки повинні містити принаймні одного кандидата від недостатньо представленої статі.

11. Асамблея глибоко стурбована затримками з поданням списків кандидатів деякими державами-учасницями, зокрема тими, яким необхідно замінити одного або кількох кандидатів після їхнього відхилення Асамблеєю. Ця ситуація призводить до де-факто продовження повноважень діючих суддів (у деяких випадках на значний термін) понад строк їхніх повноважень відповідно до статті 23.2 Конвенції або до відсутності діючого судді від цієї держави. Це не лише створює нерівність між діючими суддями, проблеми та невизначеність щодо навантаження на Суд та відповідних суддів, а й суперечить духу принципу одноразового дев'ятирічного терміну повноважень, запровадженого Протоколом № 14 до Конвенції (CETS № 194, який набрав чинності у 2010 році). Асамблея вважає, що настав час запровадити механізм, який би запобігав цьому явищу та чинив тиск на відповідні держави-учасниці з метою своєчасного подання належних списків кандидатів. Цього можна досягти шляхом внесення змін до статті 23.2 Конвенції, щоб дозволити діючому судді залишатися на посаді не більше ніж на один додатковий рік після закінчення дев'ятирічного терміну повноважень.

12. Асамблея відзначає, що її правила та процедури щодо обрання суддів постійно розвивалися протягом років. Ті, що наразі застосовуються до Комітету з обрання суддів, дали змогу комітету ефективно виконувати свою роль щодо проведення співбесід з кандидатами та надання допомоги Асамблеї в обранні найбільш кваліфікованих суддів до Суду, водночас захищаючи репутацію всіх кандидатів, включених до короткого списку. З моменту створення комітету у 2015 році Асамблея майже завжди дотримувалася його рекомендацій, що слід розглядати як знак довіри та поваги до його членів, усі з яких повинні мати юридичну освіту. Однак Асамблея вважає, що слід внести такі зміни до процедури обрання суддів з метою вдосконалення певних аспектів та кодифікації певної практики:

12.1. голова або представник Комітету з обрання суддів повинен мати право виступити під час обговорення звіту про хід роботи Бюро та Постійного комітету, а також, за необхідності, представити рекомендації комітету;

12.2. список кандидатів на обрання суддею Суду, після його подання до Асамблеї, може бути відкликаний або змінений відповідним урядом лише до закінчення строку, встановленого для його передачі, як зазначено у листі Генерального секретаря Асамблеї. Після закінчення цього строку уряд більше не може відкликати або змінювати список кандидатів за власною ініціативою;

12.3. Асамблея повинна призупинити процедуру виборів, якщо один із трьох кандидатів у списку знімає свою кандидатуру до оприлюднення рекомендації Комітету з обрання суддів. У такому разі вона повинна звернутися до відповідного уряду з проханням доповнити список кандидатів, замінивши кандидата, який зняв свою кандидатуру. Після цього Комітет має провести повторне слухання всіх трьох кандидатів. Зняття кандидатури після оприлюднення рекомендації Комітету неможливе.

13. Крім того, Асамблея:

13.1. закликає Держави-учасниці Конвенції дотримуватися та виконувати Керівні принципи Комітету міністрів щодо відбору кандидатів на посаду судді Європейського суду з прав людини, а також резолюції Асамблеї щодо обрання суддів і настанови та висновки Консультативної групи, беручи до уваги визначені належні практики;

13.2. закликає уряди Держав-учасниць подавати списки кандидатів до Асамблеї своєчасно, надаючи повну інформацію про національні процедури відбору, включно зі складом національних органів з відбору, під час передачі імен та біографічних довідок кандидатів;

13.3. закликає національні парламенти Держав-учасниць, а також національні правозахисні

інституції ознайомлюватися з поточними національними процедурами відбору та підвищувати обізнаність на національному рівні щодо відбору та обрання суддів до Суду;

13.4. заохочує національні правозахисні інституції, громадянське суспільство та професійні юридичні об'єднання уважно відстежувати національні процедури відбору та сприяти їхньому подальшому вдосконаленню;

13.5. пропонує Консультативній групі підтримувати та поглиблювати свою постійну співпрацю та діалог із Комітетом з відбору суддів, зокрема шляхом регулярної участі її голови або представника у брифінгах комітету з метою викладення позиції Консультативної групи до проведення співбесід, а також шляхом проведення спільних щорічних засідань для обговорення питань, що становлять спільний інтерес;

13.6. пропонує Консультативній групі чітко вказувати на будь-які виявлені нею недоліки щодо конкретних національних процедур відбору у своїх висновках на адресу урядів та у своїх письмових зауваженнях до Асамблеї;

13.7. пропонує Суду поглибити діалог із Комітетом з обрання суддів щодо питань, що становлять взаємний інтерес, зокрема тих, що стосуються терміну перебування суддів на посаді;

13.8. вітає останні зміни до Регламенту Суду щодо суддів ad hoc та пропонує урядам держав-учасниць застосовувати однакові процедурні вимоги як до відбору обраних суддів, так і до суддів ad hoc, зазначаючи, що судді ad hoc також повинні відповідати кваліфікаційним вимогам, передбаченим статтею 21.1 Конвенції;

13.9. ще раз наголошує, що на колишніх суддів поширюється дія Резолюції Суду про судову етику і що вони, відповідно, повинні утримуватися від висловлювань, які можуть підірвати авторитет та репутацію Суду;

13.10. пропонує Генеральному секретарю Ради Європи, Генеральному секретарю Асамблеї та Секретаріату Суду розглянути можливість організації інформаційної кампанії щодо процедури виборів та посади судді в Суді з метою підвищення обізнаності широкої громадськості та потенційних кандидатів з цих питань відповідно до рішення Комітету міністрів від 7 лютого 2024 року;

13.11. пропонує Комітету з питань регламенту, етики та імунітетів розглянути ті запропоновані зміни до процедури виборів, які потребують внесення поправок до Регламенту Асамблеї, та своєчасно подати такі пропозиції на розгляд Асамблеї.